

Implementatieplan

Het Nieuwe Kiezen

September 2016
Rudy van Belkom
I.s.m Tilburg University

Inhoudsopgave

1. Aanleiding.....	pag. 3
2. Denktank.....	pag. 4
3. Customer Journey.....	pag. 5
4. Toelichting.....	pag. 6
5. Nadelen.....	pag. 8
6. Voordelen.....	pag. 8

1. Aanleiding

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat de helft van de Nederlanders ontevreden is over de politiek. Mensen willen meer inspraak en zeggenschap. Toch is het huidige kiesstelsel al sinds 1918 onveranderd. De samenleving is inmiddels enorm veranderd, maar het politieke stelsel niet. De ideologie waar veel partijen op gebaseerd zijn, wordt niet meer gedragen door burgers. Slechts 2,2% van de burgers is nog lid van een politieke partij. Mensen zijn het vertrouwen in de politiek verloren. Steeds meer burgers stemmen ongeïnformeed, of helemaal niet. Het is daarom hoog tijd voor een nieuw kiesstelsel.

Het Nieuwe Kiezen is een initiatief voor een modulair kiesstelsel. In plaats van je volledige stem aan één partij te geven, kies je per thema voor het standpunt van de partij die bij jou past. Stel: Je mening over onderwijs sluit perfect aan bij D66. Maar voor defensie kun je jezelf toch meer vinden in de VVD. Dan combineer je die standpunten toch gewoon! Je stemt dan niet meer op de persoon, maar op de inhoud. In deze animatie wordt het idee in 2 minuten uitgelegd: <https://youtu.be/PN1a95W3ZTE>

Het Nieuwe Kiezen wil tijdens de landelijke verkiezingen op 15 maart 2017 een grootschalig (online) experiment uitvoeren. Dit betekent dat mensen naast de reguliere stemming ook aan de hand van het nieuwe systeem kunnen stemmen. De uitkomsten van deze 'schaduwverkiezing' worden vergeleken met de reguliere verkiezingen.

Om het concept verder door te zetten is het echter noodzakelijk om de gevolgen voor het politieke systeem in kaart te brengen. Hiervoor is het van belang dat het concept van het kiesstelsel verder uitgewerkt wordt. Met name het bestuurlijke aspect. Op een andere manier stemmen betekent namelijk ook op een andere manier besturen. Vragen die nog open staan zijn: Hoe ziet de zetelverdeling er uit? Op welke wijze is de Tweede Kamer ingericht? En hoe komen de begroting en het beleid tot stand?

2. Denktank

Om het concept verder uit te werken heeft Het Nieuwe Kiezen in samenwerking met Tilburg University (School of Politics and Public Administration) een denktank opgezet met studenten Bestuurskunde. In de zomerperiode van 2016 zijn vier bijeenkomsten georganiseerd waarin studenten na hebben gedacht over de gevolgen voor het politieke systeem. Doel van de bijeenkomsten was om tot een 'Customer Journey' te komen. De reis van stem tot beleid. De uitkomsten van deze sessies zijn uitgewerkt in dit implementatieplan.

De volgende studenten hebben deelgenomen aan de denktank:

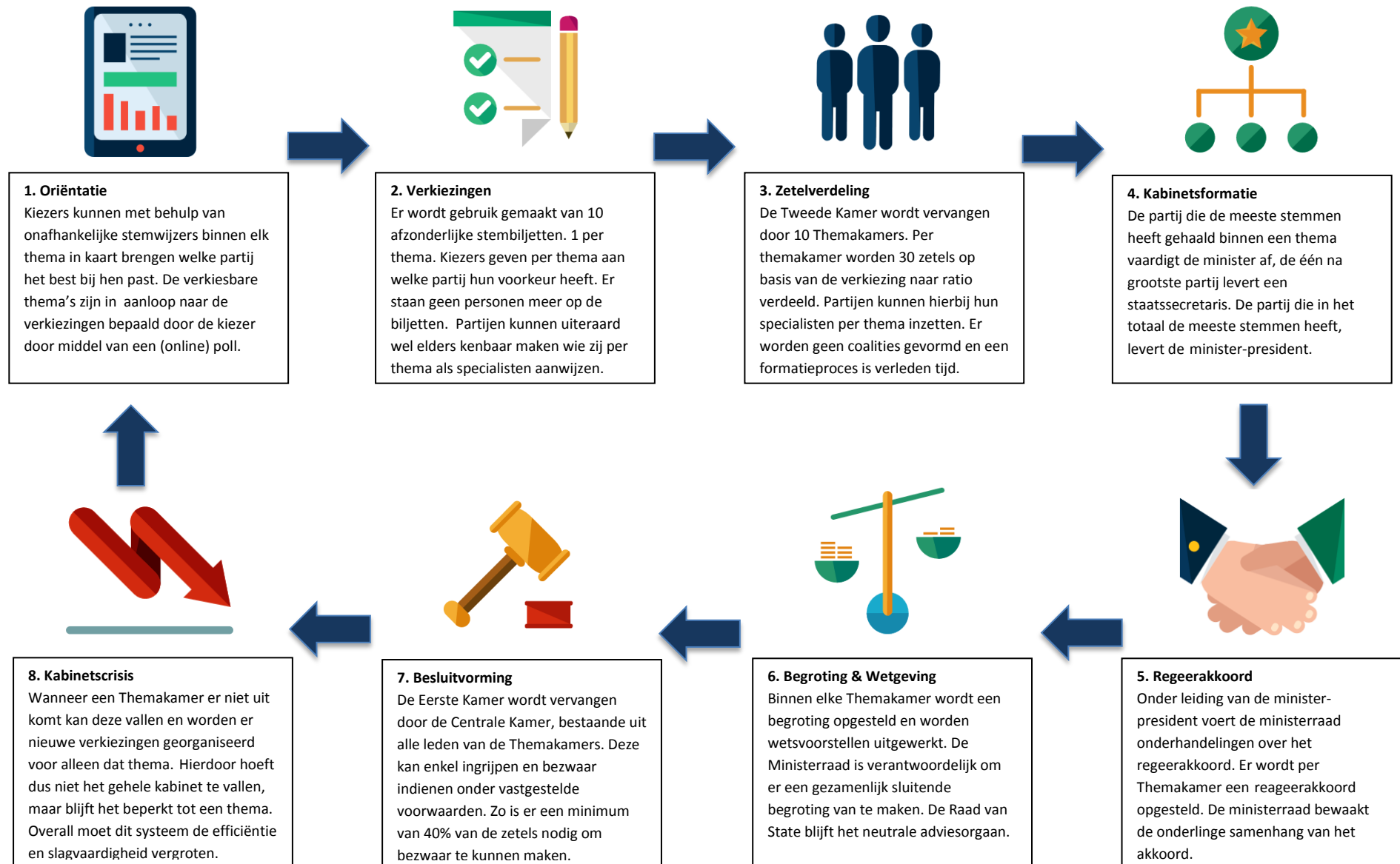
- Robin Poppe
- Machiel Hermans
- Yanne Weijers
- Tim van het Hof
- Michelle Hendriks
- Floor Zerner

Verder hebben deelgenomen:

- Marjolein Koster
- Hugo Claessens

Via deze weg willen we graag een dankwoord uitspreken naar de deelnemende studenten en betrokkenen. Verder willen we Universitair docent Dr. J.J.C. (Julien) van Ostaaijen en Hoogeleraar Prof. dr. F. (Frank) Hendriks bedanken voor het mede mogelijk maken van de denktank.

3. Customer Journey

4. Toelichting

1. Oriëntatie

De kiezer bepaald in aanloop naar de verkiezingen aan de hand van een (online) poll welke thema's verkiesbaar worden gesteld. Dit maakt het systeem meer democratisch. De focus ligt hierbij voornamelijk op de combinatie van de thema's. Behoort cultuur bijvoorbeeld bij onderwijs, of bij economie? Eventueel kan er een open vraag worden toegevoegd of er behoefte is aan een nieuw ministerie. De rest van de thema's staan vast, veelal afgestemd op de huidige ministeries. Partijen kunnen ervoor kiezen om zich meer gaan specialiseren en stoppen met thema's waar ze minder sterk in zijn. Partijen formuleren dus vooraf geen sluitende begroting meer (dit proces volgt na de verkiezingen in de ministerraad). Door de focus op de inhoud te leggen moeten politieke partijen campagne gaan voeren op de inhoud (i.p.v. ideologie en populisme). Dit zorgt ervoor dat de kiezer zich meer op de inhoud moet gaan oriënteren (i.p.v. onderbuikgevoel). Stemhulpen, zoals de Stemwijzer, kunnen door een kleine aanpassing blijven bestaan. Enkel de output is anders. De stemhulp laat zien welke partij per thema het best aansluit, in plaats van met welke partijen je overall de meeste overeenkomsten hebt. Op deze wijze kunnen kiezers per thema in kaart brengen welke partij het best bij hen past en hoeft oriënteren niet per definitie meer tijd te kosten.

2. Verkiezingen

In verband met de tellingen na het stemmen, wordt er gebruik gemaakt van tien afzonderlijke stembiljetten. Dus niet één groot biljet zoals in de huidige situatie het geval is, maar 10 kleinere. Partijen mogen alsnog lijsten openbaar maken waarin ze aangeven welke personen ze zullen afvaardigen, maar dat is niet verplicht. Het idee is dat (potentiële) politici vanuit hun inhoudelijke expertise/specialisatie binnen een specifiek thema een partij kiezen die bij hen past. Hierdoor komt het minder vaak voor dat politici oordelen over situaties waarin hun specialisatie niet ligt. Specialisten hoeven geen politieke ervaring te hebben, zodat ook mensen uit het werkveld en hoogleraren tot de politiek zullen toetreden. Dit wordt versterkt door het feit dat een positie in een themakamer geen fulltime functie zal zijn. De focus ligt op het thema en er vindt minder vaak plenair overleg plaats. Politici mogen in meerdere commissies zitten, maar dat wordt niet aangeraden om zo de mate van specialisatie te waarborgen.

3. Zetelverdeling

Doordat er in feite 10 aparte verkiezingen gehouden worden, wordt de kiesdrempel hoger. Eerst had een partij 1/150 van de stemmen nodig voor een zetel, nu 1/30. Ondanks het feit dat de kiesdrempel omhoog gaat biedt het systeem ook juist kansen voor kleinere partijen binnen een specifiek thema. Zij zullen op stemmen kunnen rekenen van kiezers die normaliter niet op hen zouden stemmen, maar binnen een thema wel. Het is niet nodig om coalities te vormen binnen een themakamer. In de praktijk zal dat misschien gebeuren, maar formeel wordt dat niet vastgelegd. Een bijkomend voordeel is dat er geen

formateur nodig is wat deze 'poppenkast' overbodig maakt. Hierdoor zal de bezetting van de kamers en het kabinet een betere afspiegeling zijn van de uitkomsten van de verkiezingen.

4. Kabinetsformatie / 5. Regeerakkoord

De minister en staatssecretaris voeren in opdracht van de Themakamer onderhandelingen in de ministerraad. Dit systeem moet er voor zorgen dat er meer wordt samengewerkt en dat politici zich vooral inzetten voor het thema en hierbij minder beïnvloed worden door partijbelangen. De inhoud moet hierdoor leidend worden.

6. Begroting & Wetgeving

De Themakamer signaleert een probleem in de samenleving en geeft opdracht aan de ambtenaren om een wetsvoorstel te schrijven. De Ministerraad stelt een wetsvoorstel vast. De Raad van State geeft advies over het betreffende wetsvoorstel. Het wetsvoorstel wordt opnieuw in de ministerraad besproken (inclusief advies). Het wetsvoorstel wordt voorbesproken in de daarvoor bestemde themakamer. Aangezien themakamers meer mandaat hebben dan de huidige commissies is het nodig om een extra bespreekmoment toe te voegen: één keer oriënterend (inclusief recht van amendement/ recht om wijzigingen aan te brengen) en één keer besluitvormend (stemmen). De totstandkoming van de begroting werkt volgens hetzelfde principe. Aangezien er binnen de ministerraad in het nieuwe systeem meer zaken besproken worden, zal dit meer in de openbaarheid gebeuren. Alleen zaken die bijvoorbeeld gaan over de nationale veiligheid worden achter gesloten deuren besproken.

7. Besluitvorming

De wet is in principe klaar, maar de Centrale Kamer (bestaande uit alle 300 leden) kan onder bepaalde voorwaarden nog bezwaar aandienen. Voorwaarden zijn een minimum van 30% van de partijen en 40% van de zetels voordat een ingreep gedaan kan worden. Politici moeten het dan dus wel erg belangrijk vinden willen ze de moeite gaan nemen dit allemaal in werking te zetten. Het voorstel gaat dan terug naar de Themakamer om het met behulp van de bezwaren te wijzigen.

8. Kabinetscrisis

Mocht een themakamer er niet uitkomen, dan kunnen zij hun minister en staatssecretaris afzetten. Er komt dan een nieuwe minister en staatssecretaris van diezelfde partij voor in de plaats. Werkt het dan nog steeds niet, dan kan een themakamer vallen en zullen er nieuwe verkiezingen worden gehouden voor alleen die themakamer. Hierdoor hoeft dus niet het gehele kabinet te vallen, maar blijft het beperkt tot een thema. Na 4 jaar regeren komen er nieuwe verkiezingen voor alle themakamers.

5. Nadelen

Sommige mensen zijn bang dat bepaalde politici binnen bepaalde thema's te veel macht zullen krijgen. Maar het omgekeerde is juist waar. In het huidige systeem kan een politici op basis van één standpunt binnen één thema de volledige stem van de kiezer winnen. In theorie kan deze dus met een enkele uitspraak premier worden. In het nieuwe systeem is dit ondenkbaar. Een populistisch standpunt heeft geen kracht meer, omdat partijen per thema op de inhoud moeten gaan werven. Hierdoor verschuiven de 'poppetjes' tevens naar de achtergrond. De verwachting is dat hierdoor ook andere mensen de politiek in zullen gaan. Denk aan wetenschappers en mensen uit de beroepspraktijk.

Daarnaast verwachten sommigen dat burgers binnen elk thema voor de kers op de taart gaan en dat het daardoor onbetaalbaar wordt. Hierbij ga je er echter van uit dat de beste oplossing ook altijd de duurste is, terwijl dat helemaal niet zo hoeft te zijn. Sommige standpunten zorgen juist voor een kosten verlaging, zoals decentralisering. Het gaat daarbij altijd om inhoudelijke standpunten; minder belasting betalen is geen standpunt.

6. Voordelen

- De kiezer bepaald in aanloop naar de verkiezingen de thema's, waardoor het systeem meer democratisch is.
- Stemmen per thema zorgt voor meer keuzevrijheid en een hogere mate van betrokkenheid, door een betere match met behoeften.
- De kiezer zal zich meer gaan verdiepen in de inhoud, in plaats van stemmen vanuit onderbuikgevoel.
- De politiek zal zichzelf meer gaan profileren op de inhoud en minder op politieke spelletjes en (media)tactieken, waardoor populisme naar de achtergrond verschuift.
- Geen formatieproces, waardoor de kamers een betere afspiegeling van de verkiezingen zijn.
- Geen coalitie en oppositie, waardoor er geen klassiek 'kat-en-muis-spel' is.
- Meer specialisten en meer mensen uit het werkveld in de politiek.
- Minder plenair overleg, waardoor het systeem efficiënter wordt.
- Betere samenwerking tussen partijen; de inhoud overstijgt partijbelangen.
- Geen Eerste Kamer meer, waardoor besluitvorming sneller verloopt.
- Wanneer een thema er niet uit komt valt alleen dat thema, in plaats van het hele kabinet.
- Verandering is haalbaar; met bestaande partijen en systemen.
- Kleine ingreep, grote veranderingen!